JOMOPS
JOURNAL OF MODERNISM AND POSTMODERNISM STUDIES
Submitted: 25.11.2022 - Accepted: 29.12.2022
Year: December 2022- Volume: 3 - Issue: 2
DOI: 10.47333/moderinzm.2022.78
RESEARCH ARTICLE

ALEKSANDR GRİN'İN *AL YELKENLER* ESERİNİN NEOROMANTİZM BAĞLAMINDA İNCELENMESİ[1]

AN EXAMINATION OF ALEXANDER GRIN'S *SCARLET SAILS* IN THE CONTEXT OF NEOROMANTICISM

Kevser TETİK[2]

Öz

Rus yazar ve şair Aleksandr Stepanoviç Grin (1880-1932), *Al Yelkenler (Алые паруса)* adlı uzun öyküsünü 1923 yılında yayımlar. Nesirde ağırlıklı olarak sosyalist gerçekçiliğin hüküm sürdüğü söz konusu dönemde yazılan eserlerde ele alınan başat konular, halkın içinde bulunduğu koşullarla bağlantılı olarak Ekim Devrimi, İç Savaş, proletarya gibi siyasal, toplumsal ve ekonomik sorunlardır. Aleksandr Grin, böylesine zor bir dönemde Rus halkına, ihtiyaçları olan hayal gücünü, iyimserliği ve mucizelerin yaşanabileceğine duyulan sarsılmaz inancı kazandırabilmek için *Al Yelkenler* adlı peri masalı niteliğini taşıyan uzun öyküsünü kaleme alır. Eserde, annesini bebekken kaybeden, küçük bir balıkçı köyünde babasıyla birlikte yaşayan Alsol'un hikâyesi anlatılır. Öykü, Rus kültüründe geniş yankı bulur, hakkında şiirler yazılır ve şarkılar bestelenir. Aynı zamanda defalarca sahneye uyarlanır, film, tiyatro oyunu, bale, opera ve müzikal olarak gösterime girer. Al yelkenler, kutlamaların vazgeçilmez unsuru hâline gelir; her yıl Peterburg'da, genellikle 25 Haziran'da lise öğrencileri için düzenlenen mezuniyet şenliği sırasında gece 00:40'ta Neva Nehri'nin üzerinde devasa al yelkenli bir brik belirir. Bu yönüyle "al yelkenler", Rus halkının bilincinde, mutluluğu ve umudu çağrıştırır. Bu çalışmayla, Rus ulusal kültüründe bir kült hâline gelen, ancak ülkemizde pek bilinmeyen *Al Yelkenler* eserinin tanıtılması ve hermeneutik inceleme yöntemiyle neoromantizm bağlamında incelenmesi amaçlanmıştır. Sonuç olarak *Al Yelkenler*'in sentez bir akım olan neoromantizmin ilkelerine uygun olarak sembolizm ve empresyonizm (izlenimcilik) gibi akımları da aynı anda bünyesinde barındıran neoromantik bir eser olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Neoromantizm, Aleksandr Grin, *Al Yelkenler*

Abstract

Russian writer and poet Alexander Stepanovich Grin (1880-1932) publishes his long story *Scarlet Sails (Алые паруса)* in 1923. The issues are political, social and economic problems such as the October Revolution, the Civil War, the proletariat, in connection with the conditions of the people. Alexander Grin, in such a difficult period, wrote a long story with a fairy tale quality in order to give the Russian people the imagination, optimism and unwavering belief that miracles can happen. In the work is explained the story of Alsol, who lost her mother when she was a baby and lives with her father in a small fishing village. The work finds wide repercussions in Russian culture, poems are written about it and songs are composed. It has also been adapted for the stage many times, screened in films, played at plays, ballets, operas and musicals. It becomes an indispensable element; it usually arrives in Petersburg on June 25 every year. A giant red sailboat brig appears over the Neva River at the high school students' graduation festivities held in a firestorm. In this respect, "scarlet sails" evokes happiness and hope in the consciousness of the Russian people. With this study, it is aimed to introduce the *Scarlet Sails* work, which has become a cult in Russian national culture but is not known in our country, and to examine it in the context of neoromanticism with hermeneutic analysis method. As a result, it has been determined that it is a neoromantic work that simultaneously incorporates movements such as symbolism and impressionism in accordance with the principles of neoromanticism, which is a synthesis movement.

Keywords: Neoromanticism, Alexander Grin, *Scarlet Sails*

[1] Bu çalışma, 18-19 Ekim 2022 tarihlerinde online olarak düzenlenen Uluslararası Modernizm ve Postmodernizm Çalışmaları Konferansı 2022'de sözlü olarak sunulan "Aleksandr Grin'in Al Yelkenler Eserinin Neoromantizm Bağlamında İncelenmesi" başlıklı bildirinin genişletilmiş hâlidir.

[2] Dr. Öğr. Üyesi, Anadolu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü, kevser_tetik@anadolu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-1611-8594

Giriş

Romantizm (coşkuculuk/coşumculuk), XVIII. yüzyıl sonunda başlayan, yoğun olarak duygu ve hayale yer veren edebiyat akımıdır (Karaalioğlu 59). İlk olarak Alman edebiyatında Aydınlanma Çağı'nın aşırı akılcılığına bir tepki olarak ortaya çıkan, ancak olgunluk dönemini Fransız edebiyatında yaşayan romantizm akımının konuları genellikle aşk, doğa ve ölümdür. XIX. yüzyıl Rus edebiyatı alanında araştırmalar yapan Türkan Olcay'a göre romantizmin başlıca amacı, klasisizmin katı normlarından vazgeçerek gerçek yaratıcı güç olan duyguya yer vermektir. Romantizm ile birlikte birey, edebiyat tarihinde ilk kez evrenin merkezine yerleştirilir. Yalnızlık, hüzün, toplumdan kaçış, geçmişe, anılara ya da geleceğe sığınma, yolculuğa çağrı romantizme özgü unsurlardır. Romantizmin bir başka özelliği ise hoşnutsuzluktur. Bu, başkaldırıdan çok kaçışa neden olan bir hoşnutsuzluktur. Doğa sevgisi, din duygusu, karşıtlık ilkesi, kahramanların tasviri, millî tarih ve öznel üslup gibi ögeler akımın diğer özellikleridir (368-369).

Batı edebiyatından farklı olarak XIX. yüzyılın ilk yıllarında ortaya çıkan Rus romantizmi, Vasili Jukovski (1783-1852), Konstantin Batyuşkov (1787-1855), Aleksandr Puşkin [(1799-1837) erken dönem yazın sanatında], Mihail Lermontov (1814-1841), Fyodor Tyutçev (1803-1873) gibi temsilcileri olan edebiyat akımıdır. Öncesinde, XVIII. yüzyılın ikinci yarısında, Aleksandr Radişçev (1749-1802), Nikolay Karamzin (1766-1826) gibi temsilcileri olan, romantizmin doğuşu için bir hazırlık aşaması niteliğindeki santimantalizm (duyguculuk) akımı görülür. Santimantalizmde, duygunun mantığa üstün gelmesi, kahramanların olumlu ve olumsuz olarak ikiye ayrılması, karakterlerin zengin iç dünyasına ilgi, duyguların abartılı tezahürü (ünlemler, gözyaşları, bayılma, intihar) gibi özelliklere rastlanır. Santimantalizmden sonra ortaya çıkan romantizmde ise romantik ikilik, dış dünyaya karşı romantik bir isyan olarak gerçeklikten ("buradan") ideal bir dünyaya ("oraya") kaçış, aynı zamanda kişinin iç dünyasına yoğun ilgi ve derinlemesine psikolojik analiz görülür. Eser kahramanları asi, yalnız ve genellikle trajik bir kaderi olan insanlardır (Titarenko ve Hadıko 28).

Rus edebiyatında neoromantizm, XIX. yüzyılda görülen romantizmin gelenekleriyle ilişkilendirilir, ancak farklı bir çağda ortaya çıkar. İçerik ve biçem yeniliğinin değil, bireyin insanlıktan çıkmasına karşı estetik ve etik bir protestonun, aynı zamanda natüralizm[3] ile dekadanlığın[4] aşırılıklarına tepkinin öne çıktığı XIX. ve XX. yüzyılın sınırında tezahür eder. Genel anlamıyla neoromantizm, söz konusu dönemin romantizmle ilişkili çeşitli akımların bir kombinasyonudur (sembolizm, estetizm vd.) (Lukov 309).

Rus edebiyat bilimci Vladimir Lukov'a göre Rusya'daki neoromantizm öncelikle

[3] *Natüralizm (натурализм);* "hayata bilimsel bir nesnellikle eğilen edebiyat akımıdır. Gerçeği anlatmayı aşırı bir sınıra vardıran, XIX. yüzyılın ikinci yarısında Fransa'da gelişen bir edebiyat çığırıdır. Bu çığırın gayesi, olayları, kişileri bir bilim adamı gözüyle incelemek; hayatın çirkin, iğrenç sahnelerini anlatmaktan çekinmemek; insanın mizacını hareketlerini ifadelendirebilmek için irsiyedini, içinde yaşadığı çevreyi olduğu gibi belirtebilmektir" (Karaalioğlu 173).

[4] *Dekadanlık (декадентство);* Fransızca decadence, Latince decadentia kelimelerinden türemiş olan dekadan terimi düşüş anlamına gelir. Dekadan kelimesi gerçeklerden hoşnutsuz olma, bireycilik, ümitsizlik duygusu, yaşamın değişim anlarına yoğun hassasiyet, ölümün geri dönülmez girdabı karşısında hissedilen yoğun duygusal gerginlik gibi manevi ve toplumsal hayatın kriz olaylarını kapsayan bir edebiyat akımıdır.

"neoromantik bir hâle" görevi görür. Anton Çehov'un yazın sanatına, özellikle dramaturjisine *Martı*[5], *Vişne Bahçesi*[6] nüfuz eder. Maksim Gorki'nin ilk çalışmaları, genellikle "neoromantik" *Makar Çudra*[7], *Yaşlı Kadın İzergil* [8], *Fırtına Kuşunun Türküsü*[9] olarak nitelendirilir. Neoromantizm, Gümüş Çağ şiirinde, Aleksandr Blok, Konstantin Bal'mont, Zinaida Gippius, Anna Ahmatova, aynı zamanda İvan Bunin ve Leonid Andreyev'in nesir türündeki eserlerinde geniş çapta temsil edilmektedir. 1894 yılında Dmitri Merejkovski, "neoromantizm" terimini edebî tartışmalara sokan "Dramada Neoromantizm"[10] başlıklı makalesini yayımlar. Bununla birlikte, Rusya'daki neoromantizm, yeni, güzel, adil veya zalim bir dünyanın doğuşunun bir önsezisi olarak görülür. XX. yüzyıl Rus edebiyatında neoromantik çizgi korunur. Aleksandr Grin, ancak toplumun dönüşümüyle (Vladimir Vişnevski, Anton Makarenko), gençliğin kahramanlığıyla (Aleksandr Fadeyev) ve yeni bilim ufuklarının keşfi ile ilişkili romantizm ruhuyla (bilimkurgu) çok daha parlak bir şekilde kendini gösterir (Lukov 311-312).

Neoromantik gelenekler, 1920-1930'lu yıllarda Rus kültürünün karakteristiğidir. Özellikle neoromantik imgeler, semboller, motifler ve arketipler, Nikolay Yevreinov'un "antik tiyatrosunda", 1920'lerin "Serapion Kardeşler" birliğini temsil eden yazarların eserlerinde yansıma bulur. 1920-1940'lı yılların Rus edebiyatında, romantik ikili dünya, güzel, bilinmeyen ve gerçekleşmemiş olana duyulan arzu gibi neoromantik fikirler ve estetik ilkeler yaşamaya devam eder. Rus edebiyatının "Gümüş Çağ"ının özelliği olan neoromantik estetik, Aleksandr Grin'in romanları ile öykülerinde ve Yevgeni Şvarts'ın piyeslerinde görülür (Vasilyeva 7). Neoromantizm, dünyayı iyilik ve güzelliğin yardımıyla dönüştürme kavramına dayanan bir romantik mitin gelişmesiyle karakterize edilir. Neoromantik mit, aşırı duygusallığı, parlak sanatsal ifadeyi, irrasyonel, mistik, fantastik ve mucizevî olana ilgiyi, sanatsal bir araç olarak groteskin kullanımını, egzotik motiflere ve imgelere başvurmayı ifade eder (Vasilyeva 12).

1900-1920'li yılların Rus edebiyatının önde gelen yazarlarından olan, neoromantik eserler veren Aleksandr Grinevski (Grin, yazarın edebî eserlerinde kullandığı mahlasıdır), nesir, şiir, kısa öykü, roman ve felyeton yazarı olarak tanınır. Korku edebiyatından neoromantizme kadar çeşitli fantastik akımların temsilcisidir (Fomenko ve Şerman 346). Yazarın en ünlü eserleri arasında *Al Yelkenler*, *Dalgalarda Koşan*[11], *Hiçbir Yere Çıkmayan Yol*[12], *Maceraperest*[13], *Parlayan Dünya*[14] ve *Renaud Adası*[15] bulunur. Grin'in kahramanları, gizemli, hayalperest, ideal için çabalayan, mucizeyi kendi elleriyle gerçekleştirebilen

[5] Чайка, 1896
[6] Вишнёвый сад, 1904
[7] Макар Чудра, 1892
[8] Старуха Изергиль, 1895
[9] Песня о буревестнике, 1901
[10] Неоромантизм в драме. Söz konusu makale, *Vestnik inostrannoy literaturı* Вестник иностранной литературы dergisinin kasım sayısında yayımlanır.
[11] Бегущая по волнам, 1928
[12] Дорога никуда, 1930
[13] Искатель приключений, 1915
[14] Блистающий мир, 1923
[15] Остров Рено, 1909

insanlardır. *Al Yelkenler*'de Gray, *Dalgalarda Koşan* romanında Harvey, *Altın Zincir*[16] romanında Duroc, *Lisse'deki Gemiler*[17] kısa öyküsündeki Kaptan Duke bunun en güzel örnekleridir (Skorospelova 119).

Neoromantik bir yazar olarak bilinen Aleksandr Grin, her zaman hayallerin gerçekleşeceğine ve insanın sınırsız olanaklara sahip olduğuna inanır. Kahramanları, ideal bir dünyada yaşayan samimi ve iyi kalpli insanlardır, ancak bu dünya gerçeklikten çok uzaktadır. Yazar, gerçekliği duygusuzluk, vurdumduymazlık, açgözlülük ve kabalık ile kişileştirir. Grin, yaşamı sırasında birçok zorlu sınavdan geçmek zorunda kalır (Lazina 2). Ekim Devrimi öncesinde rejim karşıtı konuşmalar yapmak ve devrimci fikirler yaymakla suçlanarak defalarca sürgüne gönderilir ve hapse atılır. Devrimden sonra ise özgürlük ve bağımsızlık için mücadele verir. Sovyet sistemi koşullarında Grin, yaratıcı konumunun bedelini sürekli eleştiri saldırılarına maruz kalarak ve yıllarca eserlerini yayımlayamayarak öder (Litinstitut). Erken dönem yazın sanatında, Rus halkında başkaldırı ruhunu canlandıran devrimci romantik[18] eserler veren yazar, ilerleyen yıllarda romantizmin saf hayal gücü dünyasına girmeyi tercih eder.

Rus edebiyat eleştirmeni Mihail Boyko'ya göre Aleksandr Grin, romantizmin gerçek ve sadık bir varisidir. Romantizmin "yüksek" ve "düşük" katmanlarını birleştirerek, farklı özelliklerde ve yaşlardaki insanlar için romantik bir dünya kurmayı başarmıştır. Grin'in romantizmi, etkili ifade edilmiş, sistematik ve tutarlı bir karaktere sahiptir. Eserlerinin kahramanları sıra dışı, renkli, tuhaf ve seçkin insanlardır. Tekdüze ve sıkıcı bir varoluştan kaçmayı tercih ederler (67). İyimser ve maceraperest kişilikleri ile zengin iç dünyaları sayesinde mutlu bir dış gerçeklik inşa ederler.

Grin'in eserleri, fantastik olay örgüleri ve sıra dışı kahramanlarıyla büyüler. Yazar, iyi kalpli eser kahramanlarının üzerinden iyiliğin, hayalin, sevginin ve merhametin bir insan için ne kadar gerekli olduğunu, kötülüğün, zulmün ve yabancılaşmanın ise ne kadar yıkıcı olduğunu göstermeye çalışır. Hem gerçek hem de hayaller dünyasında eş zamanlı olarak var olan Grin, bu iki dünya arasında bir tercüman görevi görür (Lazina 5). Bu durumun en güzel örneği 1916 yılında yazmaya başlayıp 1922'de tamamladığı *Al Yelkenler* adlı uzun öyküsüdür. Çağdaşlarının anılarına göre Grin, ilk kez Aralık 1920 yılında Sanat Evi'nde[19] *Al Yelkenler* uzun öyküsünün versiyonlarından birini okur ve eser, dinleyiciler tarafından beğeniyle karşılanır. Rus edebiyat bilimci Viktor Şklovski'den bilindiği üzere Gorki, *Al Yelkenler*'e hayrandır. Misafirlerine, Alsol'un al yelkenli gemiyi karşıladığı yeri tekrar tekrar okur, zira bu kısım Maksim Gorki'nin hassas kalbine dokunur (Varlamov 164). Şubat ve Ekim devrimleri ile İç savaş yıllarında yazılan öykü, 1920'li yıllardaki Rus edebiyatı için alışılmadık bir fenomendir, çünkü o dönemde Sovyet yazarlar tarafından genellikle devrim

[16] Золотая цепь, 1925
[17] Корабли в Лиссе, 1922
[18] Aleksandr Grin'in devrimci romantizm akımını temsil eden eserleri arasında "Er Panteleyev'in Hizmeti" (Заслуга рядового Пантелеева, 1906), "Fil ve Moska" (Слон и Моська, 1906), "Marat" (Марат, 1907) ve "Karantina" (Карантин, 1908) gibi eserleri bulunur.
[19] Дом искусств

temaları kaleme alınır.

Öykünün yayımlanmasıyla birlikte *Al Yelkenler*, iyi ve güzel olan her şeyin sembolü hâline gelir. 1968 yılında Leningrad'daki Piyonerler Şehir Sarayı'nın[20] girişimiyle lise mezunlarını kutlamak için *Al Yelkenler* şenliği başlatılır ve zamanla Rus kültür geleneğine dönüşür. Her yıl 24 Haziran'ı 25 Haziran'a bağlayan gece, saat 00:40'ta Neva Nehri'nin üzerinde "Rusya" adlı al yelkenli bir brik belirir. Al Yelkenler şenliği, dünya çapında yapılan yarışmaların galibidir. Örneğin, 2020 yılında Global Eventex Ödülleri'nde "Kutlama Etkinliği", "Kültürel Etkinlik", "Müzikal Etkinlik" ve "Sanat Etkinliği" kategorilerinde birinci olur (Pyatıy kanal). Buna ek olarak Al Yelkenler Şenliği, "Kuzey'in Venedik'i" ya da "Rusya'nın Kuzey Başkenti" olarak anılan Peterburg'un en çekici dönemi olan beyaz gecelerin benzersizliğini vurgulayan unsurlardan biridir.

Aleksandr Grin, Rus edebiyatı dünyasında özel bir yere sahiptir. Yazarın öncülü, ardılı ve taklitçisi yoktur. Bununla birlikte Edgar Allan Poe, Jack London, Ernst Theodor Amadeus Hoffmann, Robert Louis Stevenson gibi yazarlardan olay örgüsünü almakla suçlanır. Ancak eserleri incelendiğinde bu benzerliğin çok yüzeysel ve temelsiz olduğu ortaya çıkar. Aleksandr Grin, 1932 yazında vefat eder, Eski Kırım'da gömülür ve mezarına *Dalgalarda Koşan* eserine dayanan deniz temalı bir anıt dikilir (Neverov). Grin, yaşamı boyunca Batı Avrupalı macera romanı yazarlarını taklit etmekle suçlansa da eserlerinin yayımlaması yasaklansa da ölümünden sonra "Sovyet romantik" olarak tanınır (Kul'tura RF). Vefatından sonra yapıtları sansür nedeniyle daha seyrek basılmaya başlar. Eserlerinin tekrar okurla buluşmaları ancak 1956 yılında Nikita Kruşçev'in "buzların çözülüşü"[21] döneminde gerçekleşir. Ülkedeki yeni bir romantik yükseliş dalgasında Aleksandr Grin, en çok yayımlanan, okunan ve saygı duyulan yerli yazarlardan birine, aynı zamanda genç okurun idolüne dönüşür (RİA novosti).

Aleksandr Grin ülkemizde yeterince tanınmayan bir yazardır. İlk olarak *Al Yelkenler* adlı uzun öyküsü 2016 yılında Hazal Yalın tarafından Rusça aslından Türkçeye çevrilmiştir. İkinci ve son olarak ise 2017 yılında *Liman Komutanı*[22] adlı kısa öyküsü, Salih Acar tarafından Rusça orijinalinden çevrilerek Türkçeye kazandırılmıştır. Grin'in yazın sanatı, aynı zamanda Rus edebiyatında neoromantizm üzerine Türkiye'de yazılmış herhangi bir bilimsel çalışmaya rastlanmamıştır. Her ne kadar Rusya'da, Aleksandr Grin'in yazın sanatında neoromantizm üzerine kaleme alınan, *Al Yelkenler* eserine kısaca değinen bilimsel çalışmalar bulunsa da söz konusu öykünün neoromantizm bağlamında ayrıntılı analizine rastlanmamıştır. Bu nedenle bu çalışmada, Grin'in Rus edebiyatında, kültüründe ve sanatında geniş çapta yankı uyandıran *Al Yelkenler* adlı uzun öyküsü, neoromantizm bağlamında yorumsamacı yöntemle analiz edilmiştir. Eserin sanatsal yöntemi olan neoromantizm, kendisinden önce ortaya çıkan, Batı Avrupa ve Rus edebiyatında görülen

[20] Городской дворец пионеров

[21] *Buzların Çözülüşü (Оттепель, 1953-1964);* "1953'te Stalin'in ölmesiyle Sovyetler Birliği'nin ekonomisinde, siyasal ve toplumsal hayatında bazı önemli değişimler meydana gelir. "Buzların Erimesi" olarak da bilinen bu dönemde Stalin dönemindeki kovuşturmaların ilk defa resmî olarak dile getirilir ve yerilir. Kovuşturma organları yeniden yapılandırılarak Stalin tarzı terör uygulamalarının tekrar yaşanmaması için önlemler alınır. İfade özgürlüğü bakımından nispeten ılımlı bir ortamın oluşur" (Şahin 44-45).

[22] Комендант порта, 1929. Söz konusu eserin çevirisi için bkz.: Grin, Aleksandr. "Liman Komutanı." Çev. Salih Acar. *Sovyet Öykü Seçkisi.* Ayla Kaşoğlu. Gamze Öksüz. Ankara: Bengü. 2017. 164-174.

romantizm ile karşılaştırılmıştır.

Aleksandr Grin'in *Al Yelkenler* Eserinde Neoromantizm

Rus edebiyatında neoromantizm, XIX. ve XX. yüzyılların sınırındaki yazarlar ve edebiyat eleştirmenleri tarafından kültürün "eskiden" "yeniye" ("moderne") geçişini tanımlamak için kullandıkları tanımlardan biridir. Bu terim, kültürel değişimle (romantizmin yeniden canlanması dekadanlığa ve erken dönem modernizme rastlar), natüralizm, empresyonizm, dekadanlık (üslup olarak), sembolizm, neoklasisizm, neonatüralizm, ekspresyonizm, fütürizm gibi edebî akımlarla ilişkilidir. Neoromantikler güçlü ve parlak bir kişiliğe inanırlar, aynı zamanda sıradanla mükemmelin, hayal ile gerçeğin birliğini onaylarlar (Textologia).

Rus edebiyat bilimci Anna Yelistratova'ya göre, yavan bir varoluşu reddeden neoromantik eser kahramanları, XIX. yüzyılın başlarındaki romantikler gibi alışılmadık, egzotik bir ortamda, cesaretin, kahramanca davranışların ve maceraperestliğin şarkısını söylerler. Tipik bir neoromantik kahraman, cesur ve olağanüstü bir kişidir, genellikle topluma karşıdır (dışlanmış ya da dönek), bazen insanlardan yabancılaşmıştır (insanüstü), hayatı romantizmle, tehlikeyle ve macerayla doludur (421). Sanatsal dil açısından neoromantizm, eser kahramanlarının duygusal deneyimlerinin aşırılığı, irrasyonelin rasyonel olana üstünlüğü, sanatsal metnin fantastik ve grotesk unsurlar ile doygunluğu, egzotiğin özel bir estetik dünya olarak sanatsal alana girişi gibi biçem ve içerik özellikleriyle ilişkilendirilir. Tüm bunlar, aynı zamanda Rus modernizmi kültürünün de karakteristiğidir (Vasilyeva 4). Bu bağlamda Rus edebiyatında neoromantizm, modernist bir edebiyat/sanat akımıdır.

Aleksandr Grin'in yazın sanatında neoromantizm ve fantastik ögeler, XIX. yüzyıl Avrupa romantizminin ruhuyla yorumlanır. Grin'in eserlerinin estetiği, neoromantik poetikanın 1920-1930'lu yılların Rus edebiyatı üzerindeki etkisine tanıklık eder. Grin, fantastiğin felsefesini XIX. yüzyılın Alman ve daha geniş anlamda Avrupa romantizminin ruhu içinde algılar. Fantezi, hayal, gerçekleşmemiş, bilinmeyen güzellikler gibi kavramlar Grin için kutsaldır (Vasilyeva 16-17). Grin'in fantastik dünyasında, realizm ile romantizm, akılcılık ve fantezi yan yanadır. Bazı eserleri peri masalına çok daha yakındır. Yazarın peri masalı özelliklerinin en çok görüldüğü eseri *Al Yelkenler*'dir. Söz konusu uzun öykü, fantastik ve gerçeğin karışımından eşsiz bir atmosfer yaratan imgelerle doludur. Grin, *Al Yelkenler*'i, ikinci eşi Nina Nikolayevna Grin'e ithaf eder. Böylece Nina, Kaptan Gray ile mutluluğu bulan hayalperest Alsol'un prototipi olur.

Rus edebiyatı tarihçisi ve yazar Aleksey Varlamov'a göre *Al Yelkenler*, yorumlaması çok kolay bir eser değildir. Grin'in tüm yapıtları arasında belki de en ilginç ve edebî çağrışımlarla en doygun olanıdır (200). Öykü konusunun ortaya çıkışı oldukça ilginçtir. Bir gün Grin, oyuncakçı vitrininde beyaz yelkenli bir gemi görür ve aklında *Al Yelkenler* eserinin konusu oluşur: "Bu oyuncak bana bir şey söyledi, ama ne olduğunu bilmiyordum. Sonra yelkenleri kırmızı, hatta al renkte olursa geminin çok daha güzel görüneceğini düşündüm, çünkü al, parlak bir coşkuya sahiptir…" (Neverov). Rus-Alman dilbilimci Max Vasmer'e göre al

(а л ы й) kelimesi, Rusçaya XIV. yüzyılda Türk dillerinden[23] geçer ve kırmızının parlak bir tonunu tanımlamak için kullanılır (73). Rus masallarında al renge epitet olarak sıklıkla rastlanır ["al çiçekçik" (а л ы й ц в е т о ч е к), "al gül" (а л а я р о з а), "al dudaklar" (а л ы е г у б ы), "al yanaklar" (а л ы е щ е к и)]. Nitekim al renk, Rus halkının algısında güzel olan nesneleri sembolize eder. *Al Yelkenler* eserinde de benzer şekilde al renk, sevinci, coşkuyu, umudu, hayallerin gerçekleşmesini ve iyiliğin kötülüğe karşı zaferini simgeler.

Aleksandr Grin, diğer romantiklerde olduğu gibi, toplumsal problemlerin üzerinde durur ve gördüğü olumsuzlukları eleştirir. *Al Yelkenler* adlı uzun öyküsünde zavallılar, fakirler ile kimsesizlere yönelen merhamet ve acıma duygusu şeklinde ortaya çıkan bir toplumculuk görülür. Bununla birlikle Grin gerçek hayatın veremediği bir dünya keşfeder. Bilindiği üzere kaçış teması, romantizmin bir başka özelliğidir: "İçinde yaşadığı toplumla doğru dürüst bir diyalog kuramayan romantik yazar, çoğu zaman hayalî beldelere, ıssız yerlere, tarihe ve tabiata kaçar" (Çetişli 73-74). "Kehanet"[24], "Gray"[25], "Şafak"[26], "Bir Gün Önce"[27], "Savaş Hazırlıkları"[28], "Alsol Yalnız Kalıyor"[29] ve "Allara Bürünmüş Gizem"[30] olmak üzere yedi bölümden oluşan uzun öyküdeki olaylar, Grin'in yaşadığı kıtlık ve devrimlerin hüküm sürdüğü Petrograd'da değil, balıkçı köyü Kaperna, Kasset ve Liss şehri gibi kurgusal yerlerde geçer. Grin'in yazın sanatını inceleyen birçok edebiyat bilimci bu kurgusal ülkeyi Grinland (Grin'in ülkesi) olarak adlandırır. Yazar, bu ülkeyi eserlerinde ayrıntılı bir biçimde tanımlar, ancak Grinland kelimesini kullanmaz. "Grinland" terimi, ilk kez ünlü Sovyet edebiyat eleştirmeni Korneli Zelinski tarafından 1934 yılında Grin'in ölümünden sonra yayımlanan *Fantastik Novellalar*[31] adlı öykü derlemesinin önsözünde geçer. Söz konusu terim, günümüzde birçok edebiyat bilimci tarafından aktif bir şekilde kullanılmaktadır (newfoundglory). Rus araştırmacı İnna Vasilyeva, "XX. Yüzyıl Rusya'sının Kültür-Sanatında Neoromantizm Fenomeni"[32] başlıklı yüksek lisans tezinde "Grin'in kurgusal ülkesinin, Alman romantiklerinin fantezi çarlığına yükseldiğini ve Hoffmann'ın kurgusal Atlantis[33]'ini anımsattığını" ileri sürer (15-16).

Tabiat neredeyse bütün romantiklerin ortak ve ana konularından biridir. Romantikler, sadece doğanın güzelliğini ve ihtişamını anlatmakla kalmaz, doğayı âdeta yeniden keşfederler (Çetişli 75). Tasvire büyük önem verirler, ancak romantizmdeki bu tasvir,

[23] Kırım Tatarcası, Kıpçakça, Kazakça, Çağatayca, Uygurca

[24] П р е д с к а з а н и е

[25] Г р э й

[26] Р а с с в е т

[27] Н а к а н у н е

[28] Б о е в ы е п р и г о т о в л е н и я

[29] А с с о л ь о с т а е т с я о д н а

[30] А л ы й «С е к р е т

[31] Ф а н т а с т и ч е с к и е н о в е л л ы. Bkz. Zelinski Korneliy. "Jızn' i tvorçestvo A. S. Grina." *Fantastiçeskiye novellı.* Aleksandr Grin. Moskva: Sovetski pisatel', 1934. 3-35.

[32] Ф е н о м е н н е о р о м а н т и з м а в х у д о ж е с т в е н н о й к у л ь т у р е Р о с с и и XX в е к а, 2011

[33] *Atlantis;* Alman romantik yazar E. T. A. Hoffmann'ın eserlerinde görülen kurgusal bir ülkedir. Örneğin, yazarın *Altın Saksı (Der goldne Topf)* adlı öyküsünde Atlantis, *"Dresden'de yaşayan ve gerçek dünyaya ait burjuvazi toplumun dayattığı sorumluluklardan bunalan Romantik dönem insanının hayalini kurduğu şiirselliği sembolize eder"* (Aras 37).

özneldir, bu nedenle dış dünyanın gerçekliğinden çok, o mekâna bakan insanın duygularını sezdirecek niteliktedir (Çetişli 77). *Al Yelkenler* eserinde doğa ve tasvir geniş yer tutar. Örneğin öykünün başkahramanı Alsol, İspanyolcada güneşe doğru" ("al sol") anlamına gelir. Güneş, yaratıcı enerjinin ana sembolüdür. Bir ısı kaynağı olarak canlılığı, tutkuyu, cesareti ve sonsuz gençliği sembolize eder. Eser kahramanı, aynı ismi gibi dikkat çeken, sevgi ile şefkat dolu bir kalbe, tutku ve cesaret gibi özelliklere sahip bir kızdır. Alsol ismi, aynı zamanda küçük kızın kaderini, parlak geleceğini simgeler. Nitekim Alsol on altı, on yedi yaşlarında al yelkeniyle Kaperna köyüne gelen bir kaptana (Arthur Gray) âşık olacak ve onunla "güneşin gelişini kutlamak için yükseldiği ve yıldızların gökyüzünden yeryüzüne indiği muhteşem bir ülkeye gidecektir" (Grin 21). Doğa, sadece eser kahramanlarının adlarında karşımıza çıkmaz, o âdeta Grin tarafından empresyonist çizgilerle resmedilir. Yazar, empresyonizme başvurarak ilahi anlatıcının dilinden deniz ve kahramanlar hakkında duygusal ve öznel izlenimlerini aktarır:

> Ama bu kuzey rüzgârıyla uğuldayan günler Longren'i ayartıyor, baştan çıkarıyordu; böyle havalarda güneşin altın bir örtü gibi denizi ve Kaperna'yı sarmaladığı aydınlık günlerden bile daha çok çıkıyordu küçük ve sıcak evinden dışarıya. Longren uzun tahta kazıkların üzerinde yükselen iskeleden geçiyor, ahşap mendireğin en ucuna gidiyor; dalgalar geri çekildiğinde beyaz köpüklerin belirdiği kıyı çizgisini seyrederek dumanı rüzgâra savrulan piposunu tüttürüyordu uzun uzun. Dalgalar kükreyerek ilerlerken, karanlık, fırtınalı ufka kadar her yeri, zincirlerinden boşanmış vahşi bir cüretle uzak bir dinginliğe dörtnala koşan fantastik, yeleli yaratıklarla dolduruyordu. İniltiler ve çatırtılar, metrelerce yükselen devasa su kütlelerinin gök gürültüsünü andıran uğultusu ve sanki yakınlardaki her şeyi kaplayan şiddetli bir akıntı gibi esen rüzgâr (hiçbir engelin karşısında durmayacak kadar güçlüydü bu rüzgâr), acıyı tarifsiz bir hüzün hâline getirerek Longren'in ıstıraplı ruhuna, derin bir uykuyla aynı etkiyi yaratan bir cansızlık, hissizlik hâli veriyordu (Grin 8-9).[34]

Empresyonizmin etkisinin de görüldüğü *Al Yelkenler* adlı uzun öykü, otobiyografik özellik taşır. Aleksandr Grin de eserin başkahramanı Arthur Gray gibi soylu ve zengin bir ailede doğar. Grin, Polonyalı soylu Stefan Grinevski'nin ve hemşire Anna Lepkova'nın oğludur. Yine Gray gibi çocukluğundan beri deniz tutkunudur. İlk çocuk olan Saşa Grinevski'nin babasının kucağında otururken harflerden çıkardığı ilk kelime "deniz" olur (Fantlab). Çocukluğunda uzak diyarlara seyahatler, savaşlar ve korsanlar hakkında macera romanları okur. Yazarın seyahat ve deniz hayalleri böyle doğar (Volkova). Grin'in annesi 23 Ocak 1895 tarihinde veremden ölür. Aynı yıl mayıs ayında babası Lidya Boretskaya ile evlenir. Geleceğin yazarı, üvey annesiyle yaşadığı anlaşmazlıklar nedeniyle on beş yaşındayken ailesinin yanından ayrılır. Gray de on beş yaşındayken kaptan olabilmek için evden kaçar.

Romantizmin özelliklerinden biri de kutupluluktur. Romantik yazarlar yaşamı ve olayları

[34] Bu çalışmadaki *Al Yelkenler* eserinden yapılan alıntıların çevirileri Hazal Yalın'a aittir. Bkz.: Grin, Aleksandr. *Al Yelkenler.* 1. Basım. Çev. Hazal Yalın. İstanbul: Helikopter, 2016.

beden-ruh, ideal-gerçek, özgürlük-esaret, yaşam-ölüm, imkân-imkânsızlık gibi sürekli bir zıtlık içinde algılarlar (Çetişli 74). Dünyanın romantik resmi, hiyerarşik olarak ayrılır; içindeki maddî değerler manevi olanlara tâbidir. Bu karşıtlıkların mücadelesi (aynı zamanda trajik birliği), ilahî-şeytanî, yüce-aşağılık, göksel-dünyevî, doğru-yanlış, özgür-bağımlı, içsel-dışsal, ebedî-geçici, planlı-tesadüfî, hayal-gerçek, istisnaî-sıradan gibi farklı biçimlere sahip olabilir. Romantizmin sanatsal dünya algısı, karşılıklı olarak birbirini dışlayan kavramların çatışması ve birleşmesi üzerine inşa edilmiştir (Fyodov 2). Nitekim "tabiat büyük bir organizmadır ve parçalarının görevi hayat ve bilinç yaratmaktır, yani aslında bilinçli ve doğal dünya özdeştir. Tabiatın özü, karşıt güçlerin bir arada etkisidir" (Aytaç 271). Zıtlıklardan kurtularak ahenge ulaşma çabası, "sürekli sentez ideali romantizmin hayat anlayışıdır" (Genç 186).

Kaperna balıkçı köyünde birlikte yaşayan iki farklı kutbu, hayalperestler ile sıradan insanların dünyasını anlatırken Grin, köy sakinlerinin ahlâkî yozlaşmalarına dikkat çeker. Kötülük, zulüm, açgözlülük, intikam, başkalarının görüşü ve insanın kaderi gibi konulara değinerek toplumdaki temel sorunun, mutsuzluğun ve sevgisizliğin nedeninin ahlâkî değerlerin zayıflaması olduğunu vurgular. Öyküde görülen başlıca kutupluluklardan biri iyilik ve kötülüktür. Alsol, annesi Mary, babası Longren, komşusu ve köyün kömürcüsü hariç bütün Kaperna balıkçı köyü sakinleri sevgisiz, acımasız ve dedikoducu insanlardır. Öykü kahramanlarının çoğunu kötüler oluşturur. Uzun zamandır kocası denizde olan Mary, kızı Alsol'un doğmasıyla birlikte doğum ve bebek masraflarından dolayı parasız kalır. Bu nedenle küçük bir meyhaneyle dükkân işleten ve zengin bir adam sayılan Menners'den borç para istemek zorunda kalır. Nişan yüzüğünü rehin verip ihtiyacı olan parayı alacaktır, ancak Menners borca karşılık Mary'nin aşkını ister. Bunun üzerine Mary, Menners'in yanından hiçbir şey almadan ayrılır. Bir başka gün, yüzüğünü rehinciye vermek için kasabaya gidip döndüğünde kötü hava ve don yüzünden iki ciğeri birden iltihaplanan Mary ölür. Beş aylık bebeği Alsol'u komşu kadın evine götürür ve babası denizden dönene kadar üç ay boyunca bakar.

Bir gün Menners, kayığı kumsala çıkarmayı unutur. O gün de fırtına çıkar, kayığını kurtarmaya çalışırken ise ölüm tehlikesiyle karşı karşıya kalır ve dalgalarla savaşırken yirmi metre ötesinde duran Longren'den yardım ister. Longren ise "O da sana böyle yalvarmıştı! Henüz hayattayken, bunu düşün, Menners, unutma sakın!" (Grin 10) diyerek yerinden kımıldamaz. Menners akşama kadar denizde kalır ve sonunda *Lucretia* adlı buharlı gemi tarafından kurtarılır, ancak üzerinden kırk sekiz saat geçmeden ölür. Dükkâncının hikâyesi çevre köylere yayılır. Bu olaydan sonra Menners'in ölümünden Longren'i sorumlu tutan Kaperna balıkçı köyünün tüm sakinleri Longren ile iletişimi keserek onu ve kızı Alsol'u dışlarlar: "Artık hiç kimse elini uzatmak şöyle dursun başını eğerek bile selam vermiyor, dostça bir bakış bile atmıyordu ona. Bundan böyle köylülerin hayatının dışına itilmişti; onu gören çocuklar şöyle bağırıyordu: "Longren, Menners'i denizde boğdu!" (Grin 11-12). Böylece Menners olayı, çok daha önce başlamış ama tamamlanmamış bir yabancılaşmayı daha da güçlendirir.

Longren ve Menners arasında geçen bu olay hakkındaki söylentiler zamanla iftira boyutuna ulaşır. Kaperna'daki genç yaşlı herkes büyük bir sevgisizliğin içindedir. Çocuklar bile bu sevgisizlikten ve acımasızlıktan payını alırlar. Küçük Alsol ile sürekli dalga geçer ve onu hırpalarlar*:* "Alsol onlara yaklaşacak olsa, oynayan çocuklar kovalıyorlardı kızı. Onu çamura atıyor, bir zamanlar insan eti yiyen babası şimdi de kara para basıyor diye takılıyorlardı. Kızın bütün çocuksu yakınlaşma çabaları birbiri ardınca acı ağlayışlarla, yaralar-berelerle, tırmalamalarla ve baba-kız hakkındaki genel kanaatin başka görünüşleriyle sona eriyordu" (Grin 12). Balıkçı köyü sakinleri Longren hakkında, bir yerlerde birilerini öldürdüğünü, bu yüzden gemilerde iş bulamadığını, zaten karanlık ve insanlardan uzak duran biri olduğunu, çünkü vicdan azabıyla çektiğini anlatırlar. Sonunda Alsol bütün yaşananlardan incinmeyi bırakır, ancak yine de köy halkının neden kendilerini sevmediğini babasına sormaya devam eder. Longren ise kızının sorusuna "E, Alsol, sevmeyi bilmiyorlar ki bunlar! Sevmeyi bilmek gerek, oysa bunlar beceremez bunu" (Grin 13) şeklinde cevap verir. Kaperna'da sevmeyi bilmek ve gösterebilmek başta Longren ve ailesi olmak üzere sadece birkaç kişiye özgü özelliklerdir.

Eserde görülen kutupluluklardan bir diğeri de fakirlik ve zenginliktir. Alsol'un annesi yeni doğan bebeğiyle hayatta kalabilmek için en az üç saat yürüyerek kasabaya gider. Ekmek, çay ya da un almadığı neredeyse tek bir aile bile kalmamıştır. Babası Longren, eşinin ölümünden sonra Alsol'a bakabilmek için denizciliği bırakır ve yaptığı oyuncakları satarak kıt kanaat geçinir. Diğer başkahraman Gray ise Alsol'un tersine zenginlik ve refah içinde ihtişamlı bir hayat sürer. Varlıklı bir ailenin tek çocuğu olan Gray görkemli ve büyük bir şatoda yaşar. Soylu bir aileden gelir: "Gray'in anne babası, kendi sosyal statülerinin, ondan söz ederken "biz" diyebildikleri toplumun zenginlik ve yasalarının mağrur köleleridir" (Grin 25). Oğullarının da kendileri gibi yaşamasını isterler, ancak Gray'in canlı ve özgür ruhu, ailesinin soylu yaşamının kölesi olmaya uygun değildir.

Longren, Alsol sekiz yaşına geldiğinde ona okumayı yazmayı öğretir. Onu, zaman zaman yaptığı deniz temalı oyuncakları (küçük kayıklar, sürat tekneleri, tek güverteli ya da iki güverteli yelkenliler, kruvazörler, buharlı gemiler vb.) satması için iyi havalarda ve sabahları Liss şehrine (Kaperna'ya dört kilometre uzaklıkta) gönderir. Alsol, böyle günlerden birinde, şehre doğru bir yolculuğun ortasında, yolun kenarına oturup kahvaltı için sepetine koyduğu çörekleri yemeğe başlar. O sırada sepetteki oyuncakları incelerken ipekli bez parçalarından yapılmış yelkenleri al, küçük, beyaz tekne dikkatini çeker. O esnada hemen önünde bir köprü vardır, altından ise her iki yönde de ormanın içinde kaybolan çay geçmektedir. Al yelkenliyi çayda yüzdürmek isteyerek suya bırakır, ancak bir süre sonra oyuncak akıntıya kapılır. Alsol ise oyuncağı yakalayabilmek için peşi sıra koşarken ormanın derinliklerinde kaybolur ve bir yabancıya rastlar. Bu kişi, yaya bir yolculuğa çıkmış olan türkü, efsane, fıkra ve masal derlemeleriyle tanınan Egle'dir. Bir süre önce Kaperna'da bulunmuştur. Bütün gün oturup daha önce kimselerin işitmemiş olduğu bir şeyler duymaya çalışmıştır. Yaşadığı hayal kırıklığını ve köy halkının kötülüğünü Alsol'a şu sözlerle anlatır:

> …Ama sizin orada masal anlatmıyorlar. Sizin orada türkü de söylemiyorlar. Hem biliyor musun, masal anlatacak, türkü söyleyecek olsalar da bütün bunlar, yaptıkları sahtekârlıklardan büyük gurur duyan kurnaz köylüler ve askerlerle ilgili; yani yıkanmamış ayaklar kadar kirli, karın gurultusu kadar da kaba; kısa, dört dizelik mâni kabilinden, berbat konulu şeyler… (Grin 20).

Grin, eserde kahraman tasvirine geniş yer verir, ancak tüm ayrıntılı tasvirler Alsol'a aittir. Öyküde ilk kez Alsol ile kendisini büyücü olarak tanıtan Egle'nin ormanda karşılaşmaları anlatılırken sekiz yaşındaki Alsol'un portresinden bahsedilir. Küçük kız şiir gibi anlamlı ve güzel bir yüze sahiptir:

> Defalarca yıkanmaktan aşınmış basma elbisesi küçük kızın zayıf, güneş yanığı bacaklarını dizlerine kadar ancak örtüyordu. Bir eşarpla gevşekçe bağlanmış olan kara, sık saçları omuzlarına akıyordu. Alsol'un yüzündeki her bir çizgi, bir yontucunun elinden çıkmış gibi yalın ve bir kırlangıcın uçuşu kadar berraktı. Kara, melankolik bir merakın gölgesi olan gözleri biraz daha yaşlıydı sanki yüzünden; bu yüzün hafifçe çarpık ovalliği, teninin sağlıklı beyazlığına çok uyan tatlı bir güneş yanığının kumrallığını taşıyordu. Yarı yarıya açık küçük ağzı, tatlı bir gülümsemeyle ışıldıyordu (Grin 17-18).

Sohbet sırasında Alsol'un yüzü Egle'nin dikkatini çeker, küçük kızın yüzünde Egle'nin çözemediği anlamlı bir ifade vardır. Bir anda kızın yüzünde onu bu kadar etkileyen şeyin ne olduğunu fark eder, "farkında olmasa da güzel mi güzel, mutluluk dolu bir kader beklentisi," diye düşünür. "Ah, neden bir yazar olarak doğmamışım ben? Ne harika bir konu…" (Grin 19) sözleriyle hayıflanarak Alsol'a, onun geleceği hakkında bir kehanette bulunur. Egle'nin anlattığına göre yıllar sonra Kaperna'ya al yelkenli beyaz gemisiyle yakışıklı bir prens gelecek ve Alsol'u cennet gibi bir yaşama götürecektir:

> Kaç yıl geçecek bilmiyorum, ama gene de Kaperna'da uzun süre anımsanacak bir masal gün yüzüne çıkacak. O sırada büyümüş olacaksın, Alsol. Bir sabah vakti, engin denizde bir yerde, güneşin altında ışıl ışıl parlayacak al yelkenler. Beyaz bir geminin al yelkenlerinin göz alıcı parıltısı dalgaları aşarak doğruca sana gelecek. Ne bir haykırış ne de top atışları olmadan sakince yüzüyor olacak bu muhteşem gemi; kıyıda şaşkınlık içinde bağrışan sayısız insan toplanacak, sen de orada olacaksın. Gemi, harika bir müziğin tınıları eşliğinde kıyıya yanaşacak ağır ağır ve ihtişamla, halılarla, altınla ve çiçeklerle süslenmiş hızlı bir kayık indirilecek gemiden. 'Neden geldiniz? Kimi arıyorsunuz?' diye soracak kıyıda toplanan insanlar. O zaman yiğit, yakışıklı bir prens göreceksin; orada duracak ve ellerini uzatacak sana. 'Merhaba, Alsol! diyecek sana. 'Buradan çok, çok uzaklarda, düşümde gördüm seni ve krallığıma götürmek için geldim buraya. Derin bir gül vadisinde yaşayacaksın benimle. Her şeyin olacak, yeter ki dile; öyle bir uyum ve neşe içinde yaşayacağız ki seninle, ruhun bundan böyle ne bir gözyaşı ne de elem nedir bilmeyecek.' Seni kayığa alacak, gemiye götürecek ve güneş senin gelişini kutlamak için yükseldiği ve yıldızların gökyüzünden yeryüzüne indiği muhteşem bir ülkeye gideceksin ebediyen (Grin 20-21).

Egle'nin kehaneti, küçük Alsol'u derinden etkiler. Eve gidince babasına anlatır, büyülü

geminin gelip gelmeyeceğini sorar. Longren, her ne kadar bu kehanete inanmasa da küçük kızının hayalini elinden almak istemez: "Ne dersin, o büyülü gemi benim için gelecek mi sence?" "Gelecek," diye sakince cevap verdi denizci, "sana böyle dediğine göre demek ki hepsi doğru." "Büyüyünce unutacak," diye düşündü. "Ama şimdilik ⋯böyle bir oyuncağı elinden almaya gerek yok" (Grin 22). Longren, kızını teselli ederken romantizmin temel unsurlarından olan yaşamdaki ikilikten (düalite) de bahseder: "Büyüyünce sayısız yelken göreceksin, ama al olmayacak bunlar, kirli ve açgözlü olacak: uzaktan baktığında muntazam ve beyaz, yakından baktığındaysa yırtık pırtık, darmadağın" (Grin 22). Bu sözlerinin ardından Longren, Egle'nin kızıyla şakalaştığını düşünse de "sen de benim gibi düşün, al yelkenlerin olacak senin" diyerek küçük kızını teskin eder.

Baba ile kızın konuşmasını dinleyen genç bir dilenci, Longren'den tütün ister, ancak kızı Longren'in kucağında uyuyakalmıştır. Tütün de tam o taraftaki cebinde olduğundan ve Alsol'u uyandırmak istemediğinden dolayı Longren, dilenciden daha sonra gelmesini ister. Dilenci bu duruma kinlenir ve meyhaneye gider, oradaki balıkçılara tütün isteme olayını bire bin katarak, büyücünün kehanetini ise dalga geçerek anlatır. Bu olaydan sonra tüm köy, "Hey, darağacı kargası! Alsol! Buraya baksana bir! Kırmızı yelkenler geliyor!" (Grin 24) sözleriyle Alsol ile dalga geçmeye başlar.

Eserde dinî motiflerin yoğunluğu göze çarpar. Bilindiği gibi, romantikler dine karşı çok ilgili ve bağlıdırlar, ancak din anlayışları dogmatik değil, insanın duygu dünyasına yönelik hissî bir Hristiyanlıktır. Onlara göre "Tanrı sevgidir, sevgi en yüce gerçektir ve her şeyin temelidir." Bu yönüyle Batı Avrupalı romantikler, neoplatonik (yeni Platoncu) felsefeyi benimsemişlerse de antik dönemin mitolojileri yerine, Hristiyanlık menkıbeleri, mucizeleri ile millî hayata ait efsaneleri işlemişler, bu şekilde Hristiyanlık öğretilerini propagandaya kaçmadan ustalıkla telkin etmişlerdir (Genç 186). Bir mucizeyi konu alan *Al Yelkenler* uzun öyküsünde Alsol inançlı bir kız çocuğudur:

> Alsol hâlâ, sabahları tanrıya peltek diliyle kendince, dostça dua eden o küçük kız çocuğuydu: "Günaydın, tanrı!" Akşamları ise: "Hoşça kal, tanrı!" Alsol'un görüşüne göre, tanrıyla böyle ilk elden bir tanışıklık, tanrıları talihsizlikten uzak tutması için yeterliydi. Kız, tanrının içinde bulunduğu durumu hayal ediyordu: tanrı, milyonlarca insanın işleriyle meşguldü sürekli ve bu yüzden, Alsol'un görüşüne göre, hayatın sıradan, önemsiz gölgeleri içinde kalmış bir insan, konuklarla tıka basa dolu bir eve geldiğinde, konuklarını elinden geldiğince uygun şekilde ağırlamak için telaşla koşturan ev sahibinin ilgisini beklerken hassas bir sabır göstermeliydi (Grin 58).

Dinî inanç konusunda Gray aynı Alsol gibidir. Küçük çocuk sekiz yaşındayken bir gün çarmıha gerili İsa tablosuna yetişmek için duvara bir sandalye dayayıp İsa'nın kanlı ellerindeki çivileri söker. Boyacıdan çaldığı mavi boyayla onları kapatır. Babasının "Neden berbat ettin tabloyu?... "Ünlü bir ressamın eseri bu" sözlerine karşılık, "Umurumda değil. Karşımda birinin ellerine çiviler çakılı ve kanlar akıyor olmasına izin veremem. Bunu istemiyorum" (Grin 26) diye cevap verir. Gray'in babasının öldüğü gün evde dinî bir atmosfer hâkimdir: "Gray büyük odaya gitti, sessizce araladı kapıyı, ses çıkarmadan durup kara

elbiseli, saçları kırlaşmış kadına baktı. Kadın haçın önünde duruyordu: çoşkun mırıldanmaları yüreğinin atışı kadar iyi işitiliyordu" (Grin 39). Batı Avrupalı romantik yazarlar gibi Grin de inançlı insanların duygu dünyasını betimlerken Hristiyanlığı sevgi dini olarak yansıtır.

Eserde inançlı bir çocuk olarak betimlenen Gray, onlu yaşlarındayken bir gün yaşadığı şatonun kütüphanesinde bir tablo görür ve büyülenir. Tabloda, dev bir dalganın sırtında yükselmiş bir gemi resmedilmiştir. Gray'e göre tablodaki en etkileyici şey, arkasını dönmüş adam figürüdür. "Kaptan olmalı, çok özel bir iş yapan biri gibi duruyor" diye düşünür. Tabloya bakmak için birkaç kez daha yanına gider. Böylece tablo, "onun için ruhla hayat arasındaki konuşmayı onsuz anlamanın güç olacağı zorunlu bir önsöz hâline gelir" (Grin 35). Okuduğu kitaplar ile Gray'in denize duyduğu ilgi giderek kuvvetli bir tutkuya dönüşür ve kaptanlık mesleği gözünde yücelir: "Doğal olarak bu dünyada bütün diğerlerinin üzerinde kaptan bulunuyordu. O, geminin kaderi, ruhu ve aklıydı…. Bu meslekten başka, hiçbir meslek, herhangi bir mutluluğun en saf, en arı tasarımını dokunulmaz, bozulmaz kılıp saklayamaz, hayatın bütün hazinelerini böylesine başarılı bir şekilde tek bir bütün haline getiremezdi" (Grin 36). İçindeki serüvenci ruh, deniz tutkusuyla da birleşince hayatının on beşinci yılında Gray bir kış günü kaptan olmak üzere evden kaçar.

Gray, ailesinin konumunun kibirli bir kölesi olmak yerine özgürlüğü tercih eder. Nitekim romantizme göre özgürlük, şehirde ve süslü salonlarda değil, doğada ve insanın iç dünyasında aranmalıdır (Kaya 256), bu nedenle "Kant'tan Hegel'e uzanan Alman ideolojisi, Fichte ile doğayı ve Ben'i evrensel öz bilincin ürünü yapar", çünkü özgürlük, ancak Ben'in eylemiyle elde edilebilir (Kaya 260-261). Bağımsızlık ve kendini gerçekleştirme ihtiyacı ağır basan Gray, miço olarak işe başlar. İlk yıl Fransa'yı, Amerika'yı ve İspanya'yı ziyaret eder. Bu süre zarfında servetini tamamen tüketir: "Her geçen gün başka bir şeyini kaybetti ve sonunda hepsi gitti, ama en önemli şeyi kaldı: tuhaf, yücelerde uçan ruhu" (Grin 37). Evden ayrılışından beş yıl sonra babasının öldüğünü öğrenen Gray, kısa süreliğine evine gelir. Şatoda yedi gün kalır, sekizinci gün evden yüklüce para alarak Dubelt'e döner. Elindeki parayla iki yüz altmış tonluk üç direkli bir çektirme gemisi satın alır. Bu gemiyle, kader onu Liss şehrine sürükleyene kadar kendi gemisinin kaptanı olarak dört yıl daha denizlerde yolculuk yapar.

Alsol ise sekiz yaşından beri birçok defa gece vakti endişe ve korkuyla evden çıkıp deniz kıyısına gider, şafak vakti al yelkenli geminin yolunu gözler. Bunlar onun için mutluluk anlarıdır. Diğer zamanlarda ise bütün bunları düşünerek kendine hayret eder, büyücünün anlattıklarına inandığına inanamaz. Cesur iyimserliği ile dikkat çeken Alsol'un bitmek tükenmek bilmeyen umudu ve büyücünün kehanetinin gerçekleşeceğine ilişkin duyduğu sarsılmaz inancı bir gün gerçeğe dönüşür. Yıllardır denizcilik yapan Gray'in yolu bir gün Kaperna'ya düşer. Balıkçı köyünü dolaşırken çimlerin üzerine uzanmış uyuyan Alsol'u görür ve ona âşık olur. Alsol'u uyandırmadan parmağındaki eski, değerli yüzüğü çıkarır, onun serçe parmağına geçirir ve yanından ayrılır. Köylülere kızı sorar. Tüm köy onu, al yelkeniyle gelecek olan prensini bekleyen yarım akıllı bir kız olarak anlatır. Menners'in oğlu Hin, onu

gemi-kızı Alsol olarak çağırdıklarını, babasının namussuz biri olduğunu, kendi babasını öldürdüğünü iddia eder. O sırada Longren ve ailesine köyde iyi davranan iki kişiden biri olan kömürcü, Hin'in anlattıklarını yalanlayarak Gray'e kızın gayet akıllı ve sağlıklı olduğunu söyler. Longren ile Menners arasında yaşananların doğrularını anlatır. Bunun üzerine Gray, kızın hayalini gerçekleştirmek için köyden ayrılır. Metrelerce en iyi kalite al ipekten kumaş satın alarak büyük yelkenli bir gemi yaptırır. *Sır*[35] adlı al yelkeniyle Kaperna'ya yaklaşırken her şey, çalan müzik bile büyücü Egle'nin Alsol'a anlattığı gibidir.

Öykünün sonunda Grin, eserin ana fikrini Gray'in ağzından okura iletir. Yazara göre mucizeleri gerçeğe dönüştürmek kişinin kendi elindedir: "Kaderin, iradenin ve insan karakterinin nasıl iç içe girdiğini görüyorsunuz burada; ben, başka birini değil, sadece beni bekleyene gidiyorum, ondan başkasını da istemiyorum, belki tam şu nedenle: onun sayesinde basit bir gerçeği kavradım ben. Mucize denen şeyleri kendi ellerinde yapman gerekir -işte gerçek bu" (Grin 84-85). Grin'e göre bir kişi, imkânları elveriyorsa bir başkasının mucizesini gerçekleştirmelidir. Elvermiyorsa bile "gülümseme, neşe, bağışlama ve tam zamanında söylenmiş bir söz de büyük bir mucizedir." Dünyadaki en büyük zenginlik tüm bunlara sahip olmaktır.

Grin, eser aracılığıyla yeterince inanılırsa en çılgın hayalin bile gerçekleşeceğini gösterir, asıl mesele ona inanmaktır. Kişi yaşarken kalbini dinlemeyi ihmal etmemelidir, tüm olumsuz koşullara rağmen hayallerinin gerçekleşeceğine duyduğu inancı korumalıdır. Doğaları gereği hayalperest olan Gray ve Alsol'un hayat yollarının birleşmesi tesadüf değildir. Ruhlarının akrabalığı, başkalarına benzememeleri, toplumdan yabancılaşmaları, cesaretleri ve derin iç dünyaları onları birleştirir. Kaperna'dan ayrıldıktan sonraki yaşamları ise al yelkenli geminin adı gibi bir sırdır, yalnızca iki kişinin bildiği bir gizdir.

Eserin başkahramanları Alsol, Gray ve Longren etrafındaki hiç kimseye benzemez. Başkalarını yargılamadan, doğru bildiklerinden şaşmadan yaşamlarını sürdürürler, çünkü klasiklerin insanı terbiye etme gayeleri romantiklerde görülmez. Bu nedenle ahlâkta ödev ahlâkı yerine, varoluş ahlâkı ve şahsiyet önem kazanmıştır. Onların bütün hedefi insanın hatta sıradan insanın ruhunu anlatmaktır. Bu nedenle tipler yerine, karakterlerin anlatılmasına ağırlık verirler (Genç 185). *Al Yelkenler*'de de aynı şekilde tiplere değil karakterlere rastlanır. Örneğin, Alsol'un babası Longren, karakteri itibarıyla sosyal biri değildir, karısının ölümünden sonra daha da içine kapanır, insanlardan uzaklaşır. Alsol oldukça hayalperest, Arthur Gray ise sıra dışı, aynı zamanda hayalperest bir çocuktur. Zenginlik ve rahat bir yaşam yerine deniz tutkusundan dolayı yokluğu göze alarak hayallerinin peşinden koşmayı tercih eder.

Yarattığı kurgusal ülkede yaşayan başkahramanları aracılığıyla ideal aşk, sonsuz iyimserlik, gönlünce yaşama cesareti gibi konulara yer veren Aleksandr Grin'in neoromantizminde, Batı Avrupa ve Rus romantizminin özelliklerinin devam ettiği görülür.

[35] Секрет

Bu nedenle eserde, gizemden, hayalden, aşktan ve serüvenden duyulan haz, yalnızlık, yabancılaşma, ihtişamlı binalardan özgürlükle özdeşleştirilen doğaya doğru yöneliş gibi romantizm özelliklerine rastlanır. Grin'e göre bir insanın hayatını nasıl yaşayacağı, kendisine, bakış açısına, iradesine ve eylemlerine bağlıdır.

Sonuç

Rus edebiyatında romantizme yakın bağımsız bir kültürel fenomen olan neoromantizm, romantizmle ilişkili çeşitli akımların bir sentezidir, çünkü romantizm, sembolizm ve empresyonizm gibi akımların çıkış noktası olmuştur *Al Yelkenler*, empresyonizm ve sembolizmin etkisinin görüldüğü neoromantik bir eserdir. Aynı zamanda romantizmin özelliklerine uygun olarak hayal ve duygunun aklın önüne geçtiği, her şeyin zıddıyla var olduğu, sefaletle ihtişamın, iyilikle kötülüğün, sevgiyle duygusuzluğun, hayal ile gerçeğin bir arada var olduğu, yabancılaşma, doğaya yakınlık ve yalnızlık konularının ve fantastik ögelerin görüldüğü peri masalı niteliğinde bir uzun öyküdür. Yazıldığı dönemin tarihi koşulları itibarıyla hedef kitlesi sadece çocuklar değil, genç yaşlı herkestir. Aklın ve gerçekliğin sınırlarını genişletmek, bilinmeyeni keşfetmek isteyen ve yeni bir yaşama özlem duyan Grin, devrimlerin ve kıtlığın yaşandığı Petrograd'ın gerçeklerinden kaçarak kahramanları için hayalî bir ülke olan "Grinland"ı kurar. Yazarın kurgusal ülkesi Grinland, Alman romantizminin önde gelen temsilcilerinden olan E. T. A. Hoffmann'ın "Atlantis"ini anımsatır. Genel anlamda Grin'in romantizmindeki fantastik dünyada Alman, daha geniş anlamda ise Avrupa romantizminin etkisi duyumsanır. Deniz tutkusuyla bilinen yazar, öyküdeki olayların geçtiği kurgusal balıkçı köyü Kaperna'da yaşanan aşkı ve gerçekleşen mucizeyi samimi bir üslupla anlatır. Eser, Rus neoromantizminin ilkelerine uygun olarak bireyin insanlıktan çıkmasına karşı bir protestodur, aynı zamanda natüralizm ile dekadanlığın aşırılıklarına tepkidir. Bu nedenle öyküde toplumsal problemlerin gölgesindeki bireylerin iyimserlik duygusu ve kendi elleriyle güzelleştirdikleri yaşamları vurgulanır. Eserde, neoromantizmde görülen duygu, ferdiyetçilik, yalnızlık, ızdırap çekme, toplumdan kaçma, geleceğe sığınma, doğa sevgisi (eserde daha çok deniz tutkusu olarak görülür), seyahate çağrı, din duygusu, yaşamdaki kutupluluk, tasvir ve yalın üsluba rastlanır. *Al Yelkenler*, konusuyla ve ana fikriyle okura, yaşama karşı iyimser ve tutkulu olmayı salık verir. Öyküye göre bir insan, toplumun dikte ettiği gibi değil, inandığı gibi ve kalbini dinleyerek yaşamalıdır. Eser aracılığıyla Grin düşüncenin gücüne vurgu yapar; kişinin düşünce şeklinin kaderini şekillendirdiğinin altını çizer. Vermek istediği mesajla ve yüklendiği misyonla Grin, Rus halkının bilincinde çarpıcı bir etki yaratır. Okurlarının duygu dünyasına nüfuz ederek onları, güzel sevmeleri, duygularını dinlemeleri ve pozitif olmaları konusunda yönlendirir. Bu bağlamda *Al Yelkenler*, âdeta aşkın, iyimserliğin ve mucizelerin gerçekleşebileceğine duyulan sarsılmaz inancın manifestosudur. Nitekim, öykünün yazıldığı yıllarda yaşanan I. Dünya Savaşı, Rus İç Savaşı, 1917 Şubat ve Ekim devrimlerinden dolayı siyasî, toplumsal ve ekonomik anlamda zorlu süreçlerden geçen Rus halkının en büyük ihtiyacı umuda, iyimserliğe ve mucizelerin gerçekleşebileceğine dair sarsılmaz bir inanca sahip olmaktır. Bu bağlamda Grin, *Al Yelkenler* eseriyle neoromantizmin ilkelerine uygun

olarak dünyayı iyilik ve güzelliğin yardımıyla olumlu yönde dönüştürmeye, böylece Rus halkının yaşama kabiliyetini geliştirmeye çalışır.

KAYNAKÇA

Aras, İnci. "E. T. A Hoffmann'ın *Altın Saksı* Eserindeki Romantik Unsurlar." *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi* 10. 20. (2020): 32-38. Web. 6 Aralık 2022.

Aytaç, Gürsel. *Genel Edebiyat Bilimi.* Ankara: Doğu Batı, 2016.

Boyko, Mihail Nikolayeviç. "Neoromantizm v tvorçestve Aleksandra Grina." *Vestnik kul'turologii* 4 (2002): 67-69. Web. 9 Eylül 2022.

Çetişli, İsmail. *Batı Edebiyatında Felsefî Akımlar.* 12. basım. Ankara: Akçağ, 2011.

Fantab, https://fantlab.ru/autor651. Erişim tarihi: 9 Eylül 2022.

Fasmer, Maks. *Etimologiçeski slovar' russkogo yazıka.* V 4 tomah. Tom 1. Moskva: Progress, 1986. Web. 6 Aralık 2022.

Fomenko, Mihail ve Adam Şerman, ed. *Gibel' Petrograda: Fantastika Serebryanogo veka.* T. 7. Moskva: Salamandra P.V.V., 2018. Web. 9 Eylül 2022.

Galaktinova, A. F. "Çelovek s planetı "Meçta." *Çitayem, uçimsya, igrayem* 1 (2007): 43-45. Web. 9 Eylül 2022.

Genç, İlhan. *Edebiyat Bilimi. Kuramlar. Akımlar. Yöntemler.* İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, 2008.

Grin, Aleksandr. *Al Yelkenler.* 1. Basım. Çev. Hazal Yalın. İstanbul: Helikopter, 2016.

Karaalioğlu, Seyit Kemal. *Edebiyat Akımları.* 3. basım. İstanbul: İnkılâp ve Aka, 1980.

Kaya, Bayram. *Felsefî Düşüncenin Kısa Tarihi.* 1. basım. İstanbul: Sorun, 2003.

Kul'tura RF, https://www.culture.ru/persons/8222/aleksandr-grin. Erişim tarihi: 9 Eylül 2022.

Lazina, Nadejda Aleksandrovna "Sootnoşeniye ideal'nogo i real'nogo v romantiçeskih proizvedeniyah A. Grina." Nauka i obrazovaniye 4. 1. (2021). Web. 9 Eylül 2022.

Litinstitut, https://litinstitut.ru/content/aleksandr-grin. Erişim tarihi: 9 Eylül 2022.

Lukov, Vladimir Andreyeviç. "Neoromantizm." *Znaniye. Ponimaniye. Umeniye* 2 (2012): 309-312.

Neverov, Aleksandr. "Aleksandr Grin." *24 SMİ,* https://24smi.org/celebrity/17181-aleksandr-grin.html. Erişim tarihi: 9 Eylül 2022.

Newfoundglory, http://www.newfoundglory.ru/grinlandiya/index.html. Erişim tarihi:

9 Eylül 2022.

Olcay, Türkan. "19. Yüzyıl Rus Edebiyatında Romantizm Üzerine." *Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi (KKEFD)* 17 (2008): 367-381. Web. 9 Eylül 2022.

Pyatıy kanal, https://www.5-tv.ru/tabloid/388926/kakie-nagrady-zavoeval-alye-parusa/. Erişim tarihi: 9 Eylül 2022.

RİA novosti, https://ria.ru/20100823/267346771.html. Erişim tarihi: 9 Eylül 2022.

Skorospelova, Yekaterina Borisovna. *Russkaya proza XX veka. Ot A. Belogo ("Peterburg") do B. Pasternaka ("Doktor Jivago").* Moskva: Oniks, 2003. Web. 9 Eylül 2022.

Şahin, Liaisan. "Sovyet Yönetiminde İdil-Ural Bölgesi." *Çağdaş Türk Dünyası.* Ahmet Kanlıdere ve İlyas Kemaloğlu. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, 2018.

Textologia,https://www.textologia.ru/slovari/literaturovedcheskie-terminy/neoromantizm/?q=458&n=448. Erişim tarihi: 6 Aralık 2022.

Titarenko, Yelena Alekseyevna ve Yekaterina Fidel'yevna Hadıko. *Literatura v shemah i tablitsah.* Moskva: Eskmo, 2012.

Varlamov, Aleksey Nikolayeviç. *Aleksandr Grin.* Moskva: Molodaya gvardiya, 2008. Web. 9 Eylül 2022.

Vasilyevna, İnna Vyaçeslavovna. *Fenomen neoromantizma v hudojestvennoy kul'ture Rossii XX veka* MA thesis. Moskovski gosudarstvennıy universitet imeni M. V. Lomonosova, Moskva, 2011. *Dissertations and Thesis: Avtoreferat.* Dissercat. Web. 6 Aralık 2022.

Volkova, Mariya. "Aleksandr Grin: "Çelovek, kotorıy tol'ko strelyayet i nikogda ne ulıbayetsya." 20 Ağustos 2022, https://spbcult.ru/articles/personalii/aleksandr-grin/, Erişim tarihi: 9 Eylül 2022.

Yelistratova, Anna Arkadyevna. *Naslediye angliyskogo romantizma i sovremennost'.* Moskva: İzdatelstvo Akademii nauk SSSR, 1960. Web. 6 Aralık 2022.